

KOMMENTARER: JOHAN EKMAN

En sjuk världsekonomi

På Wallace Collection i London hänger Nicolas Poussins målning *Människolivets dans*. Målningen, som inspirerade Anthony Powell att skriva en roman i tolv band med titeln *A Dance to the Music of Time*, avbildar tidens gång. Fyra personer dansar i ring, ackompanjerade av Tiden som spelar på sin lyra. Enligt Powell för det tankarna till hur vi människor rör oss i en cirkel genom tiden, utan att kunna påverka melodin som styr dansen. Historien utgörs således, enligt antikens mönster, av en cirkelrörelse.

I Powells berättelse rör sig personerna under en livstid i en sådan cirkel. De dyker upp här och där under decenniernas lopp och läsaren upptäcker ett mönster som hela tiden mer eller mindre upprepas. Romanen är storslagen och temat med cirkelrörelsen – som också behandlas i ingående djupdykningar i konst- och litteraturhistorien – är på många sätt betryggande. Vi ska inte, vare sig det gäller det personliga livet eller samhällsfenomen, glömma att Tiden fortsätter spela på lyran och att cirkeln sluts. Som Tancredi, en gestalt i Giuseppe di Lampedusas roman *Leoparden* konstaterar: ”för att allt ska förbli som det var, måste allt förändras”.

Nicolas Poussin: *La Danse de la vie humaine*, c. 1634.

Bild: Wikimedia Commons

I motsats till Powells och di Lampedusas syn på historiens cirkulära gång ansåg den franska historikern Fernand Braudel att historien går i cykler som i vissa knutpunkter bryts, vilket ger upphov till en ny cykel. Också italienaren Antonio Gramsci resonerade under de turbulenta 1920- och 1930-talen kring hur politiska kriser bryter cykeln, vilket leder till en farlig situation då kampen förs om vem som får definiera hur samhället formas. Det relevanta är att en kris förändrar vår upplevelse av vad vi finner vara sakernas naturliga tillstånd.

Just nu präglas vår verklighet av en outsinlig mängd kriser som skapar osäkerhet. Den senaste av dessa är coronaviruset SARS-CoV-2. På ett vardagligt plan orsakar viruset givetvis oro eftersom många av oss känner eller själva är personer som hör till riskgrupperna. På ett ekonomiskt och politiskt plan är pandemin som en gigantisk strålkastare som riktas mot den globala ekonomin och de politiska institutionerna.

Den dramatiska nedgången i globala börskurser den 12 mars i år var den största sedan år 1987. Rasets omedelbara orsak var Donald Trumps beslut att stänga USA:s gränser mot det europeiska Schengenområdet. Trump-administrationens beslut förvärrade den panikstämning som rått på börserna sedan Saudiarabien sänkt priset på olja, vilket i sin tur hade att göra med minskad efterfrågan på olja till följd av en minskning av transporter och produktion på grund av covid-19-epidemin.

Omedelbart höjdes krav från många finansinstitut och i den ekonomiska pressen att regeringar måste ta sitt ansvar och gå in för koordinerade åtgärder för att trygga att lugn infinner sig på marknaden. Och visst, det finns goda skäl att vara orolig.

Sedan finanskrisen 2008 har hjulen i världsekonomin rullat genom att centralbankerna hållit styrrentan låg. Det har alltså varit billigt att låna och aktiekurserna har hållits höga. Också massiva nedskärningar inom offentliga tjänster genomfördes för att ekonomin skulle balanseras. Samtidigt har produktivitetens utvecklingen varit historiskt sett låg. Investeringar i utbildning och forskning har bromsats medan privat kapital samlats på hög i skatteparadis.

Nu lyser strålkastaren på två problem. För det första kan inte centralbankernas åtgärder i all evighet täcka över de grundläggande ekonomiska problemen. Tillfälliga metoder, som regeringarna vidtar för att dämpa omedelbara risker för de över-skuldsatta företag som nu riskerar att gå omkull, är såtillvida nödvändiga att de kan förhindra att krisen sprider sig till realekonomin. Men dessa åtgärder löser inte på sikt de problem som är grundorsaken till att ekonomin är så här sårbar. Inte heller är det nog att, som i USA, temporärt vakna upp till att en stor del av arbetskraften inte har någon som helst rätt till

hälsovård på grund av en tilltro till snuttjobbsekonomin expansion.

I bästa fall är en kris en möjlighet till positiv förändring och än så länge finns det en möjlighet att göra något för att undvika en avgörande krispunkt. Men vad som nu krävs är ett omtänk på global nivå. Det omtänket kan varken grunda sig på den typ av nationalism och auktoritär nyliberalism som Trump står för, eller på den centristiska nyliberalism som Demokratpartiet länge förespråkade. Just nu ser det dock ut som om det är dessa två alternativ som USA:s väljare ställs inför. Men då är det upp till de europeiska staterna att genomföra en koordinerad och långsiktig industripolitik. Det behövs långsiktiga investeringar och gemensamt politiskt och socialt ansvar för att uppnå en mer hållbar ekonomi på sikt. Frågan är nu om den politiska viljan räcker till.

15.3.2020

Scoopet som försvann

I november i fjol presenterade Minna Knus-Galán avslöjande fakta om statsbolaget ”Posti”. Hennes MOT-reportage* råkade dessutom sändas med ypperlig tajmning, under débâclet när ”Posti” ledning försökte genomföra en radikal sänkning av 700 paketsorterarens lön.

Av programmet framgick bland annat att ”Posti” a) under 2008–15 förlorade 170 miljoner euro på logistik och ryska investeringar, b) att den traditionella verksamheten under samma tid gav 500 miljoner vinst, överskott alltså 330 miljoner och c) att ”Posti” numera försöker dölja logistikförlusterna i sitt bokslut.

Under fjolårets poststrejk ifrågasattes högsta chefen Heikki Malinens furstliga lön, vilket ledde till hans avgång. Samtidigt sänktes postutdelarnas löner i tysthet.

I *Nya Argus* 1–2 i år citerade Mio Lindman MOT-programmet. I *HBL* nämndes det kort i en ledare av Susanna Ginman. Däremot har Knus-Galáns scoop överhuvudtaget inte uppmärksamats i *Helsingin Sanomat*.

En uppföljning vore viktig: bekostar ”Posti” fortfarande dyra felsatsningar genom utsugning av arbetskraften, till stor del invandrare?

TRYGVE SÖDERLING

* Se <https://areena.yle.fi/1-4530617> och <https://tinyurl.com/th58qo9>